

سورة الاخلاص

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: علوم ارتباطات (روزنامه‌نگاری)

عنوان:

بررسی تطبیقی چگونگی انتشار اخبار قومیت‌های ترک و کرد در سیمای استانی
آذربایجان غربی

استاد راهنما:

دکتر اکبر نصراللهی کسمانی

استاد مشاور:

دکتر حسن درزیان رستمی

پژوهشگر:

معظمه حاجی زاده پارچلو

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم ہے:

بزرگترین نعمت الہی در زندگی

مادر و پدر عزیزم

و برادر شہیدم آقا نورالدین

با تشکر از:

استاد گرامی جناب آقای دکتر اکبر نصراللهی و دکتر حسن درزیان رستمی که صمیمانه و صبورانه مراد مراحل کاریاری و راهنمایی نمودند.

همچنین از آقای بشیر نوباوه وطن نمانده محترم مردم تهران در مجلس شورای اسلامی و استاد ارجمند و عزیزم جناب آقای دکتر کرانه پور که دلسوزانه در انجام پروژه یاریم کردند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

در انتها از همه عزیزان و بزرگوارانی که در انجام این پروژه همراه و مشوقم بودند

به ویژه خاله عزیزم راضیه و اعطی شانهقی و خواهر خوبم مکرمه حاجی زاده و دوست خوبم سرکار خانم رقیه محمدزاده تقدیر و سپاس گزاری

می نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب معظمه حاجی زاده پارچلو دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۶۷۹۲۰۰ در رشته علوم ارتباطات (روزنامه نگاری) که در تاریخ ۱۹-۰۶-۹۱ از پایان نامه خود تحت عنوان : بررسی تطبیقی چگونگی انتشار اخبار قومیت های ترک و کرد در سیمای استانی آذربایجان غربی با کسب نمره و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام .

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : معظمه حاجی زاده پارچلو

تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ : ۱۳۹۱/۶/۱۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم معظمه حاجی زاده پارچلو از پایان نامه خود دفاع نموده

و با نمره بحرروف و با درجه عالی مورد تصویب قرار

گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
فصل اول.....	۱.....
پیشگفتار.....	۲.....
۱-۱ بیان مسأله تحقیق.....	۴.....
۲-۱ اهمیت و موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....	۵.....
۳-۱ هدف‌های تحقیق.....	۸.....
۴-۱ سوالات تحقیق.....	۸.....
۵-۱ تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق.....	۹.....
فصل دوم ادبیات تحقیق.....	۱۳.....
مقدمه.....	۱۴.....
۲-۱ تاریخچه.....	۱۵.....
۲-۱-۱ استان آذربایجان غربی.....	۱۵.....
۲-۱-۲ کارکرد ملی ناحیه آذربایجان غربی.....	۱۶.....
۲-۱-۳ جاذبه‌های استان.....	۱۷.....
۲-۱-۴ ترکیب جمعیتی استان آذربایجان غربی.....	۱۸.....
۲-۲ تاریخچه تلویزیون در ایران.....	۱۹.....
۲-۳ شبکه‌های استانی در ایران.....	۲۰.....

- ۲۱ ..... ۱-۳-۲ تاریخچه صدا و سیمای استان آذربایجان غربی
- ۲۳ ..... ۲-۳-۲ واحد اطلاعات و اخبار
- ۲۴ ..... ۴-۲ کارکرد رسانه ملی
- ۲۷ ..... ۱-۴-۲ کارکرد خارجی رسانه محلی
- ۲۸ ..... ۲-۴-۲ حوزه علم جغرافیایی رادیو و تلویزیون‌های دولتی
- ۲۹ ..... ۵-۲ نقش رسانه‌ها در اتحاد و همبستگی
- ۳۰ ..... ۶-۲ چارچوب نظری تحقیق
- ۳۱ ..... ۱-۶-۲ قومیت‌ها و نظریه‌های مربوط به اقوام
- ۳۱ ..... ۱-۱-۶-۲ نظریه استعمار داخلی
- ۳۲ ..... ۲-۱-۶-۲ نظریه مرکز پیرامون
- ۳۳ ..... ۳-۱-۶-۲ گروه‌ها و ارتباط جمعی
- ۳۴ ..... ۴-۱-۶-۲ نظریه ملت‌سازی یا همانندسازی
- ۳۶ ..... ۵-۱-۶-۲ تکررگرایی مساوات‌طلبانه
- ۳۶ ..... ۶-۱-۶-۲ دولت قوم‌سالار
- ۳۷ ..... ۷-۱-۶-۲ نظریه نمادگرایی
- ۳۸ ..... ۸-۱-۶-۲ نظریه ازل‌گرایی
- ۳۹ ..... ۲-۶-۲ خبر و نظریه‌های مرتبط به آن
- ۳۹ ..... ۱-۲-۶-۲ نظریه برجسته‌سازی

عنوان.....	صفحه.....
۲-۲-۶-۲ خبر و مکتب گلاسگو.....	۴۱
۳-۲-۶-۲ گزینشگری و دروازه‌بانی خبر.....	۴۳
۳-۶-۲ رسانه و نظریه‌ای مرتبط با آن.....	۴۸
۱-۳-۶-۲ نظریه سوزن تزریقی.....	۴۸
۲-۳-۶-۲ ماریج سکت.....	۴۸
۳-۳-۶-۲ استفاده و خشنودی.....	۵۰
۷-۲ پیشینه تحقیق.....	۵۲
۱-۷-۲ نتیجه‌گیری از نتایج تحقیق‌های پیشین.....	۵۷
۸-۲ چینش‌های خبری در تلویزیون.....	۵۹
۱-۸-۲ برجسته‌سازی و چینش اخبار.....	۶۳
۲-۸-۲ مدل‌های رایج چینش در بخش‌های خبری عمومی داخلی.....	۶۴
۳-۸-۲ مدل‌های رایج چینش اخبار در رسانه‌ها.....	۶۵
۴-۸-۲ عوامل موثر در چینش اخبار.....	۶۵
۵-۸-۲ اولویت‌های چینش اخبار در رسانه‌های محلی.....	۶۶
بخش دوم.....	۶۸
۹-۲ ایران و قومیت‌ها.....	۶۹
۱-۹-۲ تعریف قوم.....	۷۰

- ۷۰ ..... ۲-۹-۲ دیدگاه‌های مختلف درباره‌ی قومیت.
- ۷۲ ..... ۳-۹-۲ قوم کرد.
- ۷۴ ..... ۴-۹-۲ قوم ترک.
- ۷۵ ..... ۱۰-۲ سیاست‌های قومی.
- ۷۵ ..... ۱-۱۰-۲ سیاست قومی در ایران.
- ۷۷ ..... ۲-۱۰-۲ اقوام و قدرت‌های فرا منطقه‌ای.
- ۷۸ ..... ۳-۱۰-۲ ایالت متحده آمریکا و سیاست‌های قومی آن.
- ۷۹ ..... ۱۱-۲ رسانه‌های محلی و قومیت‌های ایرانی.
- ۷۹ ..... ۱-۱۱-۲ شبکه‌های استانی و قومیت‌ها.
- ۸۰ ..... ۱-۱-۱۱-۲ حوزه فرهنگی.
- ۸۰ ..... ۲-۱-۱۱-۲ حوزه اجتماعی.
- ۸۱ ..... ۳-۱-۱۱-۲ حوزه اقتصادی.
- ۸۱ ..... ۴-۱-۱۱-۲ حوزه سیاسی.
- ۸۲ ..... ۱۲-۲ شبکه‌های ماهواره‌ای و استان آذربایجان غربی.
- ۸۴ ..... بخش سوم.
- ۸۵ ..... مقدمه.
- ۸۵ ..... ۱۳-۲ تعاریف مفاهیم نظری.

عنوان.....	صفحه.....
۱۴-۲ خبر و تلویزیون.....	۱۰۱
۱-۱۴-۲ تفاوت نگارش و انتشار خبر در رادیو و تلویزیون.....	۱۰۲
۲-۱۴-۲ ویژگی‌های اخبار قومیت‌ها در رسانه ملی.....	۱۰۴
۳-۱۴-۲ ضرورت پرداختن به اخبار اقوام.....	۱۰۶
فصل سوم.....	۱۰۸
۱-۳ روش شناسی.....	۱۰۹
۲-۳ تعریف تحلیل محتوا.....	۱۰۹
۳-۳ ابزار جمع‌آوری اطلاعات.....	۱۱۰
۴-۳ جامعه‌آماري تحقيق.....	۱۱۰
۵-۳ نمونه‌آماري تحقيق.....	۱۱۰
۶-۳ حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۱۱۱
۷-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۱۱۲
۸-۳ روش جمع‌آوری اطلاعات.....	۱۱۲
۹-۳ پایایی و روایی تحقیق.....	۱۱۲
۱-۹-۳ اعتبار تحقیق.....	۱۱۲
۲-۹-۳ قابلیت اعتماد یا پایایی تحقیق.....	۱۱۳
۱۰-۳ تعریف مفهومی متغیرهای تحقیق.....	۱۱۴

۱۲۰	..... ۱۱-۳ تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق
۱۲۴	..... ۱۲-۳ جدول مقوله‌ها و زیر مقوله‌های تحقیق
۱۲۷	..... فصل چهارم
۱۲۸	..... مقدمه
۱۲۹	..... بخش اول
۱۳۸	..... بخش دوم
۱۵۴	..... فصل پنجم
۱۵۵	..... مقدمه
۱۵۶	..... ۱-۵ بررسی نتایج
۱۵۶	..... ۱-۱-۵ بررسی نتایج توصیفی
۱۵۷	..... ۲-۱-۵ بررسی نتایج تحلیلی
۱۶۲	..... ۲-۵ پاسخ به سوالات پژوهش
۱۶۷	..... ۳-۵ نتیجه‌گیری کلی تحقیق
۱۶۹	..... ۱-۳-۵ چرایی کمی حضور رسانه‌ای کردها در اخبار
۱۷۰	..... ۴-۵ پیشنهادهای تحقیق
۱۷۰	..... ۱-۴-۵ پیشنهادهای عملیاتی منتج از تحقیق
۱۷۲	..... ۲-۴-۵ پیشنهادهای نظری

عنوان.....	صفحه.....
۳-۴-۵ پیشنهاد برای محققین بعدی.....	۱۷۲.....
۵-۵ محدودیت‌های تحقیق.....	۱۷۳.....
منابع.....	۱۷۴.....

فهرست جداول

عنوان.....	صفحه.....
جدول ۱-۴.....	۱۳۰.....
جدول ۲-۴.....	۱۳۱.....
جدول ۳-۴.....	۱۳۲.....
جدول ۴-۴.....	۱۳۳.....
جدول ۵-۴.....	۱۳۴.....
جدول ۶-۴.....	۱۳۵.....
جدول ۷-۴.....	۱۳۶.....
جدول ۸-۴.....	۱۳۷.....
جدول ۹-۴.....	۱۳۹.....
جدول ۱۰-۴.....	۱۴۱.....
جدول ۱۱-۴.....	۱۴۲.....
جدول ۱۲-۴.....	۱۴۳.....
جدول ۱۳-۴.....	۱۴۴.....
جدول ۱۴-۴.....	۱۴۵.....
جدول ۱۵-۴.....	۱۴۶.....
جدول ۱۶-۴.....	۱۴۷.....

عنوان..... صفحه

جدول ۴-۱۷..... ۱۴۹

جدول ۴-۱۸..... ۱۵۱

جدول ۴-۱۹..... ۱۵۲

جدول ۴-۲۰..... ۱۵۳

فهرست نمودارها

عنوان.....	صفحه.....
نمودار ۱-۴.....	۱۳۰.....
نمودار ۲-۴.....	۱۳۱.....
نمودار ۳-۴.....	۱۳۲.....
نمودار ۴-۴.....	۱۳۳.....
نمودار ۵-۴.....	۱۳۴.....
نمودار ۶-۴.....	۱۳۵.....
نمودار ۷-۴.....	۱۳۶.....
نمودار ۸-۴.....	۱۳۷.....

چکیده

به طور کلی شکل‌گیری رسانه‌های محلی در ایران از دیرباز حساسیت برانگیز بوده است. این امر بیشتر ناشی از دو عامل کثرت قومی در کشور و ساختار نظام سیاسی حاکم در قبل و بعد از انقلاب بوده است. پس از انقلاب اسلامی به سبب شرایط نوین پدید آمده کارکرد سیاسی رسانه‌ها وجهی مضاعف یافت. هم‌اکنون اکثر استانهای کشور و در برخی موارد شهرستانها به سبب شرایط خاص بومی دارای شبکه مستقل محلی هستند. از این رو نحوه طرح مسائل منطقه‌ای و محلی عرصه‌ای برای مطالعات پژوهشی فراهم آورده است، در این میان استان‌هایی که دارای تعدد قومیت هستند در نحوه چینش و انتخاب خبر هر قوم حوزه‌های مطالعه‌ای و پژوهشی را فراهم آورده است. در میان استانهای مختلف کشور استان آذربایجان غربی از جمله مراکزی است که به سبب همجواری قومیت‌های مختلف کرد و ترک و همچنین شرایط سیاسی خاص حاکم بر آن، حوزه قابل مطالعه‌ی به لحاظ نحوه پوشش اخبار و توزیع نسبت میان خبرهای بیان شده میان اقوام از حساسیت‌ها و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. طرح اصلی این پژوهش بررسی این مهم در شبکه استانی بوده است. به این منظور در بازه زمانی سه ماهه بهار خبرهای بخش‌های خبری ترکی و کردی شبکه استانی آذربایجان غربی با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک انتخاب شده و مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش با توجه به مباحث نظری، اهداف و فرضیه بیست متغیر طراحی و مورد تحلیل قرار گرفته است. پایانامه تلاش دارد به این پرسش پاسخ بدهد که پوشش اخبار قومیت‌های ترک و کرد با حساسیت‌های این نقطه از کشور در سیمای استانی به چه شکلی می‌باشد. نتایج به دست آمده از تحقیق نشان می‌دهد که بین موضوعات عناوین خبری و اقوام تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود ولی در مورد زمان اختصاص داده شده به اخبار، ارزش‌های خبری در لید، موضوعات خبری در لید، زمان اختصاص داده شده به اخبار اقوام، رویدادمداری و فرایندمداری، رویکرد و محتوای مطالب و همچنین نحوه انعکاس مطالب و نوع قومیت، تفاوت معنادار می‌باشد. همچنین با لحاظ نسبت جمعیتی ترک و کرد استان نتایج پژوهش نشان می‌دهد که تعداد خبرهای پخش شده و تعداد عناوین ابتدای اخبار و چهار خبر ابتدایی بخش خبری بین اقوام ترک و کرد مساوی بوده است.

فصل اول

کلیات تحقیق

پیشگفتار

استان آذربایجان غربی از استان‌های با سابقه تاریخی درخشان در علم و فرهنگ ایران اسلامی است که پیروان ادیان، مذاهب و اقوام مختلف در آن از صدها سال پیش به داشتن ارتباط فرهنگی مشترک با همدیگر شناخته شده‌اند. آنها با حفظ وحدت از این قسمت از مرزهای خاکی کشور صیانت و پاسداری می‌کنند. ارتباط اقوام در این استان رنگ و بوی ملموس‌تری دارد. احترام به آداب و رسوم قومیتها امری است که در این استان نهادینه شده‌است. این تعامل و تفاهم ریشه در باورهای دینی، اعتقادات، عرف و عادت‌های مردمان این سرزمین دارد و در طول تاریخ هیچ حادثه و جریانی نتوانسته این اتفاق و اتحاد را برهم بزند.

در عصر جهانی‌سازی، ارتباطات و اطلاع‌رسانی در شناخت و ادراک مردم از تنوع فرهنگی تحول ایجاد کرده و با ایجاد شبکه‌های محلی رادیو و تلویزیونی در مناطق متفاوت کشور به بازیابی و بازسازی خرده فرهنگها کمک کرده‌است. بطور کلی رسانه‌ها ساز و کار موثر در جامعه‌پذیری مردم در جوامع می‌باشند، رسانه‌ها ابزاری هستند که مردم توسط آنها ساختارها و حوادث جامعه را شناسایی و تفسیر می‌کنند و افراد به گونه‌ای نقش آفرینی خود را بر اساس آنها سامان می‌بخشند که در تعارض اساسی با رفتار مورد انتظار دیگر افراد جامعه قرار نگیرند. عصر حاضر با گسترش روزافزون ارتباطات و گسسته شدن مرزهای جغرافیایی، بدل به عصر انفجار اطلاعات و فناوری‌های ارتباطات

شده است. در دنیای کنونی، آن کشوری قدرتمندتر است که بر خلاف توازن قدرت سنتی در دنیای گذشته که متکی بر توانمندی‌های نظامی و سخت‌افزارانه بود، استیلا و برتری چشم‌گیرتری در کنترل وسایل ارتباطی داشته باشد. به بیانی دیگر در اختیار گرفتن این فناوری می‌تواند تاثیر به‌سزایی در تغییر مناسبات بین‌المللی آن گونه که می‌خواهیم، داشته باشد.

یکی از ابزارهای این فناوری، رادیو و تلویزیون می‌باشد. امروزه غول‌های عظیم رسانه‌ای با تنظیم سیاست‌گذاری‌های دلخواه سیاست‌مداران کشورهاشان سعی دارند تا سلطه و برتری خود را بر این دهکده یکپارچه جهانی اثبات نمایند. آنچه این شرایط را پدید آورده چیزی نیست جز اینکه مردم اغلب آن چیزی را می‌بینند و می‌شنوند و در نهایت امر باور می‌کنند که دست اندرکاران کارتل‌های عظیم رسانه‌ای برای آنها فراهم نموده‌اند و می‌خواهند مخاطب آن را باور نمایند. رادیو و تلویزیون در روزگار حاضر به خصوص در چند دهه گذشته به یکی از شاخص‌ترین و اساسی‌ترین منابع کسب اطلاعات برای افراد تبدیل شده‌است. هر چند که اینترنت و سایت‌های خبری نیز میزبان مخاطبان هستند، ولی هنوز اهمیت و ارزش این دو رسانه پا برجا بوده و مردم را در زمان‌های خاص به تماشای خود فرا می‌خواند. اخبار شبکه‌های مختلف در هر کشوری به عنوان اصلی‌ترین و رسمی‌ترین منبع دریافت اطلاعات مخاطبان، بخش اعظمی از زمان برنامه‌های ساخته شده صدا و سیما در هر نقطه‌ای از دنیا را به خود اختصاص می‌دهد. از این رو اخبار می‌تواند ابزاری برای ترغیب، تهیج و بسیج توده‌های عظیم مخاطبان باشد.